

Els Biesemans

Ghent Universitet

Els.Biesemans@ugent.be

Skandinavisk litteratur i Nederländerna och Flandern

En prosopografi över litteraturförmedlare

1. Inledning

Vid 1800-talets slut blev skandinavisk litteratur mycket uppmärksamman runt om i Europa, vilket resulterade i en mängd översättningar och recensioner i litterära tidskrifter. En del forskare har redan försökt att förstå bakgrunden till detta växande internationella intresse,¹ som visade sig variera på grund av att olika litterära och extralitterära faktorer var inblandade på olika håll. Skandinavisk litteratur användes nämligen flitigt för att styrka olika ideologier och för att uppnå varierande extralitterära mål. Tack vare dess ofta rurala inramning och mäktiga landskap, lämpade sig skandinavisk litteratur till exempel för väckandet av religiösa ideal. Samtidigt var den tack vare det moderna genombrottets idéer i vissa frisinnade miljöer känd och lovordad för dess innovativa och normbrytande karaktär.

Vikten och mängden av sådana utomlitterära faktorer visade sig vara särskilt påfallande i det vid den tiden ideologiskt splittrade nederländska språkområdet.² Vid sidan om de skilda religiösa och frisinnade syftena försökte man både i Nederländerna och i Flandern med hjälp av skandinavisk litteratur också uppnå etnolingvistiska och nationalromantiska mål. Vissa förespråkare för de små språkområdets kamp för kulturell emancipation såg den skandinaviska litteraturen som ett paradexempel på hur litteratur skriven på de mindre språken kunde få internationell uppmärksamhet och därmed bilda en motvikt mot den – i det nederländska språkområdet ibland föraktade – franska litteraturens dominans.³ I Flandern, där uppfattningarna om stärkandet och kodifieringen av det nederländska språket var delade efter Belgiens självständighet 1830, var situationen ännu mer komplex. Både förespråkare för den flamländska idiomens självständighet och de som gick in för den språknorm som gällde i Nederländerna, åberopade skandinavisk litteratur som argument för sina åsikter. Den

sistnämnda fraktionen karaktäriserades av tanken att Flandern kunde bli en språklig, kulturell och litterär del av Nederländerna. Anhängarna illustrerade sina "unionistiska" åsikter genom att hänvisa till den enligt dem förkastliga språkliga splittringen i Norge. De betonade gärna den ömsesidiga begripligheten mellan inte bara de två norska skriftspråken utan också mellan alla de nordgermanska – eller till och med alla germanska. Den andra fraktionen däremot, som ville att Flandern skulle bilda en språkligt och kulturellt "autonom" gemenskap med ett eget flamländskt standardspråk, dyrkade språkdiskussionen i Norge. De framhöll litteratur skriven på nynorska som ett mästerligt exempel för flamländare.

På grund av denna ambivalens har tidigare forskning om det tilltagande intresset för och därmed den förändrande receptionen av skandinavisk litteratur i det nederländska språkområdet vid sekelskiftet 1900 tenderat att bestå av fallstudier. Både receptionen av enskilda skandinaviska författare⁴ och det receptionsarbete som utförts av enskilda aktiva litterära skribenter⁵ har varit föremål för forskning. Vidare har den nederländska receptionen av skandinavisk litteratur betraktats utifrån religiös⁶, liberal⁷, feministisk⁸ eller nationalistisk⁹ vinkel. De flesta av dessa fallstudier har dessutom fokuserat på receptionen av skandinavisk litteratur i antingen Flandern eller i Nederländerna i stället för att betrakta det nederländska språkområdet som helhet. Därför föreslår föreliggande artikel ett mera övergripande perspektiv som tillåter ett ifrågasättande av alla dessa olika fallstudiernas inbördes förhållanden. Detta skulle kunna bidra till en mer ingående analys av den skandinaviska litteraturens reception i det nederländska språkområdet vid sekelskiftet 1900.

Detta forskningsperspektiv kännetecknas av en förändrad utgångspunkt och en kraftig tidsmässig och tematisk utvidgning, som här inledningsvis redovisas. Därefter redogörs för ett möjligt tillvägagångssätt och dess teoretiska underbyggnad. Praktiska överväganden, fördelar och (framtida) möjligheter såväl som svårigheter tas upp. Slutligen presenteras också det verktyg som har skapats specifikt för denna forskningsuppgift, nämligen en relationell databas.

2. Utvidgandet och utgångspunkten

Utgångspunkten för den här omfattande studien är alla personer som introducerade skandinavisk litteratur för en nederländskspråkig publik genom att skriva eller publicera receptionsdokument på nederländska. Dessa personer kallas för "litteraturförmedlare".¹⁰ Gruppen av litteraturförmedlare som studeras kallas för undersökningspopulationen. Begreppet anger målet att studera populationen som helhet, ändamålet

är nämligen inte att undersöka alla aspekter av alla individernas unika personlighet utan att få en totalbild av den reception de skapade. Mer specifikt ska redas ut om den skandinaviska litteraturens förändrade reception hänger ihop med en förändring i sammansättningen av den population som litteraturförmedlarna utgör.

Förutom utvidgningen till det hela nederländska språkområdet, innebär detta perspektiv en tematisk utvidgning av tidigare forskning i den mån att den här studien inte begränsas till bara ett underliggande ideologiskt syfte med att förmedla skandinavisk litteratur. Därtill framstår också en temporär utvidgning som önskvärd. Även om tidigare forskning har utpekat sekelskiftet 1900 som den mest intressanta perioden när det gäller det tilltagande och motstridiga intresset för skandinavisk litteratur, tillåter en längre tidsperiod att man verkligen kan utreda intressets utveckling och tillväxt. Denna tillväxt mäts i antalet receptionsdokument som litteraturförmedlarna skrev eller publicerade på nederländska. En utvidgning till närmare bestämt fyrtio år före och efter sekelskiftet bör göra det möjligt att identifiera vissa återkommande mönster och att upptäcka gradvisa förändringar.¹¹

3. Teoretisk underbyggnad

Litteratursociologi

Valet att inte i första hand utgå från texterna utan från en undersökningspopulation av litteraturförmedlare för att granska en företeelse som den förändrade receptionen av skandinavisk litteratur, kan behöva en förklaring. I stort sett speglar det en uppfattning om inte bara litteraturen själv utan också om litterär reception som ett socialt fenomen. Uppfattningen utgår från tanken att människor, däribland litteraturförmedlare, måste förstås som "samhällsvarelser" vars handlingar och skapelser är relaterade till det samhälle de fungerar i.¹² Såsom samhällsvetenskapliga studier har ägnats åt sambandet mellan sociala, politiska eller ekonomiska företeelser och den ändrade sammansättningen av grupper av historiska personer, har ett växande antal litteratursociologiska studier granskat relationen mellan den litterära utvecklingen och författarkårens förändrande sammansättning.¹³ Genom att nu inte granska sådana utvecklingar i författarkåren utan i populationen av receptionsdokumentens författare och förläggare, försöker jag belysa den förändrade nederländska receptionen av skandinavisk litteratur, dess förutsättningar och bakgrund i ett vidare perspektiv.

Prosopografi

Ett forskningsperspektiv, i vissa sammanhang också kallat för forskningsmetod, som utgår ifrån individer men inte har en studie av deras unika personligheter som avsikt utan av de historiska fenomen de var inblandade i, är prosopografen. Prosopografen framställdes som historisk metod för att specifikt studera klassicismens politiska strukturer¹⁴ men slog igenom på 1970- och 1980-talet som forskningsmetod för andra historiska perioder och även andra samhällsvetenskapliga discipliner.¹⁵ Sedan dess har åtskilliga försök ägnats åt att definiera begreppet och tydliggöra dess innehåll och tillvägagångssätt, vilket har visat sig inte vara helt oproblemiskt på grund av "the ever-expanding capabilities increasingly revealed by exponents of prosopography".¹⁶ Även om alla prosopografer är överens om målet att utforska "phenomena that transcend individual lives"¹⁷ genom att studera "the common characteristics"¹⁸ eller "biographical details about individuals in aggregate"¹⁹, råder det skilda meningar om vilken typ av fenomen som kan undersökas och följaktligen vilken typ av grupp de studerade personerna ska utgöra. Fastän historiker anser relativt vaga enheter som "a more or less homogeneous group"²⁰ eller "a population group that the researcher has determined has something in common"²¹ som lämpliga för prosopografisk forskning, betonas det i sociologiskt orienterade prosopografier som utförts av Bourdieu och hans forskargrupp att de studerade individerna ska ingå i samma fält då deras "main objective is to explore the structure and transformations of the field itself".²²

På grund av dessa skilda meningar, råder det också oenighet om prosopografins konkreta genomförande. Generellt kan insamlandet av yttre kännetecken såsom "the largest possible bundle of material elements allowing us to describe an individual"²³, "uppgifter om levnadsbanor"²⁴ eller "ett (stort) antal data om diverse egenskaper som kännetecknar dessa individer"²⁵ nämnas som prosopografins underlag. Särkilt viktigt är att samma typ av uppgifter, ofta med hjälp av frågeformulär, samlas in för varje individ som ingår i populationen. Vilken typ av uppgifter som samlas in och hur de analyseras, beror därvid återigen på prosopografins mål, det undersökta fenomenet och källmaterialets tillgänglighet.

4. Det konkreta tillvägagångssättet

Det fenomen som ska studeras med hjälp av den här prosopografen är alltså den förändrade receptionen av skandinavisk litteratur i det nederländska språkområdet kring sekelskiftet 1900. Individerna som ingår i undersökningspopulationen kan inte påstås tillhöra ett autonomt fält, men de har onekligen mycket gemensamt. Egenskaperna de delar

kan specificeras med hjälp av vad som i tidigare forskning har kallats litteraturförmedlarnas två viktigaste särdrag.²⁶ Litteraturförmedlare karaktäriseras för det första av de specifika språkområden de förmedlar litteratur emellan. Här gäller det förmedlingen mellan de skandinaviska språken och det nederländska språkområdet.²⁷ Detta för litteraturförmedlingen "naturliga", språkinriktade fokus har som fördel att de i den litterära transfern inblandade parterna inte behöver avgränsas och definieras som länder, nationer, olika litterära fält eller system. På det viset undviks diskussionen kring litteraturens (inter)nationalitet och de svårigheter som uppstår när man använder begrepp som "nederländsk" eller "flamländsk" reception.²⁸

För det andra karakteriseras litteraturförmedlarna av de olika roller de intog i förmedlingsprocessen. Sätten att förmedla litteratur är många och kan omfatta allt från att översätta, recensera och publicera till att vara bibliotekarie, boksamlare eller till och med emigrant. Den här undersökningen är inledningsvis²⁹ begränsad till de förmedlingsroller som uppfylls av författare och utgivare av receptionsdokument, däribland översättningar, bibliografier, innehållsanalyser och värderingar av skandinavisk litteratur³⁰, biografier om skandinaviska författare samt skandinaviska litteraturhistorier som mellan 1860 och 1940 för första gången³¹ kom ut på nederländska.

Tidigare forskning genomförd av Diederik Grit, Jos Groen, Petra Broomans och Ingeborg Kroon³² har resulterat i omfattande bibliografier som inkluderar alla receptionsdokument, översättningar av och böcker och artiklar om skandinavisk litteratur och dess författare. Visserligen ska bibliografier alltid tolkas kritiskt, men att bygga forskningen om författare och förläggare av receptionsdokument just på dessa bibliografiska forskningsresultat ger undersökningen en hög grad av tillförlitlighet och fullständighet. Det gör forskningens och forskningsperiodens omfång mindre oöverkomliga.

Efter att ha fått fram förmedlarnas namn kan jakten på biografiskt material börja. Om en undersökningspopulation av offentliga personer såsom litteraturförmedlare kan, precis såsom om en undersökningspopulation av författare³³ fast i mindre grad, sägas att antalet källor som innehåller biografiskt material får förväntas vara ganska stort.³⁴ Uppgifterna som ska hämtas ur dessa källor måste spegla de faktorer som kan ha haft inflytelse på förmedlarnas verksamhet. Några exempel på sådana faktorer är kön, födelse- och dödsdatum och -plats, civilstånd, personlig utbildningsnivå och föräldrarnas yrke och utbildning. Av särskild vikt är de uppgifter som har omedelbart inflytande på förmedlingsaktiviteten, såsom publikationsmönster, de behärskade språken och hur de lärde sig dem, politiska och religiösa ställnings-

taganden, annan yrkesaktivitet och relationer till andra litteraturförmedlare och till litterära institutioner, organisationer och evenemang.

Uppgifterna som samlas in resulterar nödvändigtvis i en komplex och svårhanterlig samling. Nya metoder för elektronisk databearbetning har därför medfört en väsentlig förändring för prosopografisk forskning. Också den här undersökningen använder sig av ett avancerat elektroniskt verktyg, en relationell databas, där det funna materialet sparas i formulär med specifika fält som alla är relaterade till varandra. Förutom att bara spara uppgifterna, möjliggör databasen också en första analys i och med att alla fält kan kombineras i avancerade sökningar, vilket innebär att flera ingångar i materialet kan skapas.³⁵ Förutsatt att det samlade materialet är tillräckligt fullständigt³⁶ kan skillnaderna mellan, till exempel, mäns och kvinnors förmedlingsaktiviteter eller sambandet mellan en viss ideologi och ett visst publikationsmönster undersökas. Dessutom kan olika typer av jämförelser genomföras mellan de publikationer om skandinavisk litteratur som kom ut i Nederländerna och de som publicerades i Flandern.³⁷

Trots dessa möjligheter kan varken sådana analyser, summerande tabeller eller databasen i sig utgöra det sista steget i en prosopografisk undersökning. Tabellernas "naked results" ger visserligen värdefulla sammanhang att förklara, men är inga förklaringar i sig själva. Dessutom betyder statistiska korrelationer inte alltid att ett visst samband verkligen fanns.³⁸ Därför bör kvantitativa analyser alltid åtföljas av en kontextuell kvalitativ utvärdering. En sådan utvärdering är dock inte heller utan sina risker, då "logical reasoning in historical analysis rarely yields absolute certainty" och forskaren trots ingående insikt i den undersökta perioden nödvändigtvis "has to cope with the problem of the reliability of generalizations".³⁹

5. Slutsats

Sammanfattningsvis kan man säga att prosopografin inte kan användas i en allra första undersökning av vissa historiska företeelser men att den däremot lämpar sig särskilt väl för en mer omfattande och ingående analys av redan delvis undersökta fenomen. Med andra ord hjälper den forskarna "to read between the lines of social [...] structures" men det är ingen mening med det om man inte vet "what is on the lines".⁴⁰ Receptionen av skandinavisk litteratur vid sekelskiftet 1900 är just ett sådant ämne som det har skrivits ganska många rader om utan att det har blivit en sammanhängande historia. Därför ska den här prosopografin av alla författare och utgivare av receptionsdokument om skandinavisk litteratur på nederländska (1860–1940) göra det möjligt för oss att läsa mellan receptionens rader och pröva de i tidigare forskning framförda

hypoteserna om litteraturexterna faktorerers vikt och mängd. Den utveckling som receptionen av skandinavisk litteratur genomgick kring sekelskiftet 1900 kommer på det viset att kunna ses i ett vidare socialt perspektiv, vilket i sin tur förhoppningsvis öppnar nya perspektiv.

Noter

¹ Walter Baumgartner, *Triumph des Irrrealismus*, Neumünster 1978; Petra Broomans, "Den nordiska litteraturens fälttåg i Europa kring 1900", i Olav Harsløf (red.), *Georg Brandes og Europa*, København 2004a och Diederik Grit, *Driewerf zalig Noorden*, Maastricht 1994.

² Petra Broomans, "The concept of ethnolinguistic nationalism and cultural transfer. The reception of Scandinavian literature in Flanders and the Netherlands", i Petra Broomans, Goffe Jensma, Hans Vandevoorde & Maarten Van Ginderachter (eds.), *The Beloved Mother tongue*, Leuven 2008, s. 37–47; Bart Dooms, *Een gezonde noordervorst*, Kapellen 2001 och Grit 1994.

³ Petra Broomans, "The splendid literature of the North'. Women translators and intermediaries of Scandinavian women writers around 1900", i Susane van Dijk, Petra Broomans, Janet F. Van Der Meulen & Pim van Oostrum, *I have heard about you*, Hilversum 2004b, s. 307–323.

⁴ Om August Strindberg (Victor Claes, "De ontdekking van August Strindberg in het Nederlandse taalgebied", i *Koninklijke Zuidnederlandse Maatschappij voor Taal- en Letterkunde en Geschiedenis* 1980, s. 75–133), Fredrika Bremer (Ragnhild Silfwerbrand Ten Cate, "Receptionen av Fredrika Bremers verk i Nederländerna", i *Studies in Skandinavistiek*, Groningen 1977, s. 71–87), Knut Hamsun (Raymond Vervliet, "The Reception of Knut Hamsun in Flanders", i Raymond Vervliet, Bart Keunen & Philippe Codde, *Literatuur als woord en daad*, Brussel 2000, s. 157–169), Georg Brandes (Henk Van der Liet, "Georg Brandes as a literary intermediary," i *Tijdschrift voor Skandinavistiek* 2004:1, s. 93–110).

⁵ Om Margaretha Meijboom (Petra Broomans, "Scandia i Nederländerna. Om Margaretha Meijboom och hennes nordiska tidskrifter", i *Tijdschrift voor Skandinavistiek* 2001:1, s. 155–167 och Ester Jiresch, "The problem of demarcation in the investigation of literary networks. Margaretha Meyboom as a cultural 'Border Crosser'", i Clas Zilliacus, Heidi Grönstrand, Ulrika Gustafsson (red.), *Gränser i nordisk litteratur*, Åbo 2008, s. 727–735), Dien Logeman-Van der Willigen (Petra Broomans, "Vertalingen waar haast bij is, boeken die gerecenseerd moeten worden. Dien Logeman van der willigen (1864–1925)", i

Spiegel Historiae 2002, s. 47–65), Philippine Wijsman (Petra Broomans & Ester Jiresch, "Metodologiskt ingenmansland eller eklekticismens djungel? Om vårt sätt att forska i kulturförmedling", i R. Reidinger, Sven H. Rossel & M. Langheiter-Tutschek (eds.), *Der Norden im Ausland - das Ausland im Norden*, Wien 2006, s. 201–210), Anton van Duinkerken (Diederik Grit, "De nobelste trek van het Noordelijke ras is zijn nostalgie naar het Zuiden", Anton van Duinkerken en Scandinavië", i *Tijdschrift voor Nederlandse Taal- en Letterkunde* 2002, s. 218–239), Stijn Streuvels (Diederik Grit, "Vlaams Scandinavisme en Stijn Streuvels", i *Spiegel der Letteren* 1991:3, s. 149–170), Marie Belpaire (Aline Dereere & Helga Van Beeck, *Marie Elisabeth Belpaire (1853–1948): facetten van een levenswerk*, Antwerpen 2002).

⁶ Dereere & Van Beeck 2002 och Geraldine Reymenants, *Vrouweninvloed in het literaire veld: de medewerking van vrouwen aan katholieke Vlaamse tijdschriften, weekbladen en kranten 1900–1940*, Gent 2005.

⁷ Liselotte Vandenbussche, *Het veld der verbeelding: vrijzinnige vrouwen in Vlaamse literaire en algemeen-culturele tijdschriften (1870–1914)*, Gent 2008.

⁸ Broomans 2004b.

⁹ Broomans 2008.

¹⁰ Eftersom förmedlandet av litteratur alltid hänger samman med förmedlandet av kultur, kan dessa personer betraktas som en särskilt typ av kulturförmedlare. Förutom receptionsdokumentens författare och förläggare påverkade visserligen också andra litterära aktörer och institutioner receptionens förändring. Att inte inkludera alla dem i undersökningspopulationen betyder dock inte att deras existens och möjliga inflytande förbigås helt. Cfr. not 29.

¹¹ Utvidgningen till inte mer än fyrtio år bygger på förutsättningen att inkluderandet av andra världskrigen skulle medföra en ytterligare förändring av receptions klimatet som går utöver ramen för denna undersökning om sekelskiftet.

¹² Johan Svedjedal, "Det litteratursociologiska perspektivet. Om en forskningstradition och dess grundantaganden", i Lars Furuland & Johan Svedjedal (red.), *Litteratursociologi*, Lund, 1997, s. 77.

¹³ Bo Bennich-Bjorkman, *Forfattaren i ämbetet: studier i funktion och organisation av författarämbeten vid svenska hovet och kansliet 1550–1850*, Stockholm, 1970 och Lennart Thorsell, "Den svenska parnassens 'demokratisering' och de folkliga bildningsvägarna", i Furuland & Svedjedal 1997, s. 520–552.

¹⁴ Med *Prosopographia Imperii Romani* (1897–1898) som typexempel.

¹⁵ Koenraad Verboven, Myriam Carlier & Jan Dumolyn, "A short manual to the art of prosopography", i *Prosopography approaches and*

applications: a handbook, Oxford 2007, s. 41–42 och K.S.B. Keats-Rohan, "Progress or perversion? Current Issues in Prosopography", 2003, <http://www.coelweb.co.uk/progress-or-perversion.pdf>.

¹⁶ Keats-Rohan 2003, s. 1.

¹⁷ Verboven 2007, s. 41.

¹⁸ Lawrence Stone, "Prosopography", i *Daedalus* 1971, s. 46.

¹⁹ Dion Smythe, "Putting technology to work: the cd-rom version of the prosopography of the Byzantine empire I (641–867)", i *History and Computing* 2000, s. 85.

²⁰ Neithard Bulst & Jean-Philippe Genêt, *Medieval lives and the historian: studies in medieval prosopography*, Michigan 1986, citerad i Verboven 2007, s. 39.

²¹ Hilde de Ridder-Symoens, "Prosopografie en middeleeuwse geschiedenis: een onmogelijke mogelijkheid?", i *Handelingen der Maatschappij voor Geschiedenis en Oudheidkunde te Gent* 1991, citerad i Verboven 2007, s. 39.

²² Donald Broady, "French prosopography: definition and suggested readings", i *Poetics* 2002, 381.

²³ Bulst & Genêt 1986, citerad i Verboven 2007, s. 39.

²⁴ Monica Langerth Zetterman, *Innehållsdesign – principer, metoder och verktyg samt tillämpningar inom utbildningshistorisk forskning och undervisning*, Uppsala 2008, s. 139.

²⁵ Daan Vandenhoute, *Om inträdet i världen*, Hedemora 2004, s. 27.

²⁶ Broomans 2008; Petra Broomans, *From Darwin to Weil. Women as transmitters of ideas*, Groningen 2009; Jaap Grave, "Literarische Vermittler in Theorie und Praxis", i Leopold Decloedt, Herbert Van Uffelen & Maria Weissenböck (eds.), *Rezeption, Interaktion und Integration*, Wien 2004, s. 45–63; Inger Måneskold-Oberg, *Att spegla tiden – eller forma den: Ola Hanssons introduktion av nordisk litteratur i Tyskland 1889–1895*, Göteborg 1984.

²⁷ Visserligen var inte alla de som skrev eller publicerade receptionsdokument lika medvetna om den förmedlade litteraturens originalspråk och många förmedlare av skandinavisk litteratur till nederländska förmedlade också litteratur till och från andra språk. På grund av dess värde för förmedlarnas profilering, ska sådan information inte ignoreras.

²⁸ Trots att nederländska, i motsättning till franska, i Belgien inte var erkänt som ett officiellt språk förrän 1898, användes det förutom i Nederländerna under den undersökta perioden också som ett litterärt språk i Flandern. Denna språksituation kan orsaka förvirring när man hänvisar till "flamländsk" reception av skandinavisk litteratur.

²⁹ Trots att en viss avgränsning alltid är nödvändig, kvarstår risken

att avgränsningen blir arbiträr eller speglar forskarens åsikter och manipulerar forskningens resultat. Förutom receptionsdokumentens författare och förläggare påverkade visserligen också andra litterära aktörer och institutioner receptionens förändring, men eftersom antalet receptionsdokument innebar en första antydning om receptionens förändring, framstod populationens begränsning till författare och utgivare av sådana dokument här ändå som mest rimlig. I alla fall får denna avgränsning förväntas leda fram till nya och förtydligande insikter om receptionens förändring. En ingående jämförelse av rollerna dessa personer uppfyllde kan då vara ett underlag för en senare utvidgning av undersökningspopulationen.

³⁰ Den språkinriktade avgränsningen används också för att definiera ”skandinavisk” litteratur. Som skandinavisk är betraktad: litteratur skriven på de nordgermanska språken svenska, danska och norska. Detta innebär att också finlandsvensk litteratur betraktas, medan litteratur skriven på finska eller på de mindre skandinaviska språken av olika skäl utelämnas. Till ”litteratur” räknas alla texter som kan omskrivas som diktsamling, sångbok, teaterpjäs, självbiografi eller prosa. Prosa består av (historiska) noveller och novelletter, reseberättelser och barnböcker, vare sig de idag betraktas som skönlitterära eller inte.

³¹ I den nämnda perioden publicerades det naturligtvis också nya upplagor och nytryck av tidigare utgivna verk. Både information om nytryck av receptionsdokument som publicerades mellan 1860 och 1940 samt nytryck utgivna av förlag som också gav ut nya receptionsdokument i den undersökta perioden, inkluderas så mycket som möjligt.

³² Diederik Grit, *Dansk skønlitteratur i Nederland og Flandern 1731–1982: bibliografi over oversættelser og studier*, Ballerup 1986; Jos Groen, *250 jaar Noorse literatuur in Nederland en Vlaanderen, 1743–1993*, Hoorn 1994 och Petra Broomans, Jos Groen & Ingeborg Kroon, *Zweedse Literatuur in Nederland en Vlaanderen*, forthcoming.

³³ Gisèle Sapiro, *Collective Biographies and the Theory of "literary Field": On the Contribution of Prosopography to the Sociology of Literature*, Stockholm 1996, s. 5.

³⁴ Prosopografins beroende av källmaterialets tillgänglighet har ofta nämnts som dess största begränsning, särskilt i fråga om studiet av sociala grupper vars existens inte har dokumenterats lika ingående.

³⁵ Langerth Zetterman 2008: s. 141.

³⁶ Fördelen med en prosopografisk undersökning är att de felande uppgifternas andel alltid kan härledas och felmarginalen således kan beräknas.

³⁷ Trots att prosopografins övergripande mål är att synliggöra och hantera den totala bilden underlättar den här metoden således också

genomförandet av enskilda fallstudier. Den stora fördelen därvid är att fallstudierna alltid kan betraktas i sin kontext.

³⁸ Verboven 2007, s. 59–66.

³⁹ Verboven 2007, s. 63, 67.

⁴⁰ Verboven 2007, s. 47.